

Az első nemzetközi fajegészségügyi (eugenikai) congressus.

Julius végén gyűlt össze Londonban az első nemzetközi eugenikai, faj egészségügyi congressus. Az angol »Faj egészségre Nevelő Társaság« rendezte, s az első lépéssel meg lehetünk elégedve.

A faj egészségtan tudománynak fiatal. Mint a congressus elnöke, LEONARD DARWIN mondta, még csecsemő korában van. Még nem tudjuk, hogy mit és milyen mértékben vonhatunk czégére alá. Alapját az élettudomány igazságai szolgáltatják, tapasztalatait a szorosan vett társadalomtudomány javára fordítjuk. A mostani anyagból bizonyára sok ki fog selejtezödni, viszont más irányokban talán gyarapodni fog. Mindenesetre egy hatalmas cél felé tettük meg az első lépést: az ember testi fejlődésének természeti törvényeit kutatva s alkalmazva a faj fejlődésére, az emberiség tökéletesedését munkálja az új tudomány.

A londoni egyetem nagy termében ülésezett a congressus s a folyosókon egy kis kiállítás és faj egészségtanra vonatkozó munkák szerény gyűjteménye volt kiállítva. A congressuson természetesen legnagyobb számmal angolok vettek részt, de legérdekesebbek az amerikaiak voltak, kevesebben olaszok, francziák, belgák, németek, néhány japáni, norvég, dán és magyar. A congressust megelőző banketten MR. BALFOUR, a volt conservative miniszterelnök tartott nagy beszédet, a nemzetközi congressusokon nélkülözhetetlen államférfiú tájékoztatlanságával szólva a kérdésről. A congressus maga túl volt halmozva anyaggal, aminek az eredménye az volt, hogy a tárgyhoz szólás ideje három perczben állapítottat meg, ami még elnézően kezelve is, lehetlenné tette a vitatkozást.

A congressust LEONARD DARWIN, a nagy DARWIN fia nyitotta meg egy értékes beszéddel, amelyben meghatározta az új tudomány tárgyát és célját. Eugenika (a faj egészségtana) ama természeti tényezőkkel foglalkozó tudomány, amelyek a társadalmi környezet befolyása alatt előmozdítják, vagy hátráltatják a fajnak, a jövő nemzedéknek a fejlődését. Az öröklésről és az alkalmazkodás törvényéről van itt szó amelyek éppen úgy uralkodnak az emberi faj fölött mint az egész állatvilágban; az emberrel született, öröklött sajátságok egyfelül; a környezet, amelyben él, másfelül: hat az ember fejlődésére, vagy visszamaradására. Tehát fajunk érdekében kötelességünk, hogy az öröklés és az alkalmazkodás jelenségeiben mutatkozó törvényszerűségeket a társadalomban élő emberre való vonatkozásukban tanulmányozzuk s tanulmányaink eredményeit alkalmazzuk az életre. »Bele kell vésnünk a népek erkölcsi törvénykönyvébe,« hogy az emberiségelete a múltban, fejlődése a jövőben e nagy élettudományi törvényeknek volt és van alávetve s azért egyéni és társadalmi életét ennek alapján kell berendeznünk. »Mint a haladás eszköze, tudatos kiválogatás kell, hogy a természetes kiválogatódás vak erői helyébe lépjen s a fejlődésre vonatkozó minden tudományunkat föl kell, hogy használjuk, hogy előmozdítsuk a testi és erkölcsi előhaladást a jövőben. Az a nemzet, amely először veszi kezébe e munkát, nemcsak a nemzetek küzdelmében fog győzedelmeskedni, hanem első hely fogja megilletni a világ történetében. A küzdelem hosszú lesz és sok csalódás érhet, de láttuk, hogy a tudatlanság elleni harcz a XIX. században miként végződött a fejlődés törvényének diadalmas elfogadásával. Eugenika e törvények alkalmazása s reméljük, hogy a XX. század emléke úgy fog megmaradni, mint amelyben az eugenikai ideál az emberiség kátéjának részévé vált.«

Természetesen ennek tudatában volt a congressus; ma még csak a kezdetek kezdetén vagyunk, ezt újra és újra hangoztatom.

A congressus első napján szorosán vett élettudományi kérdések voltak napirenden. RUGGIERI a haj és a szem színének tanulmányozása alapján bizonyította, hogy az átöröklés az emberben is a MENDEL törvénye szerint történik, az amerikai R. PEARL pedig tyúkokon végzett több évi kísérletezésből állapította meg, hogy az egyedek termékenysége szintén e törvény szerint igazodik. PEARL óvatosan megjegyezte, hogy eugenikai szempontból azért fontos ez, mert ha e tapasztalat az emberi fajra is vonatkozik, a szaporodás hanyatlásának és a terméketlen házasságok gyarapodásának az lehet egyik magyarázata, hogy sok olyan házasságot kötnek, a mely a mendeli törvény alapján fokozatosan kevésbé termékeny egyedek keletkezését mozdítja elő.

SÖREN HANSEN azt az érdekes tényt ismertette, hogy az utolsó évek alatt az északi népek testi magassága gyarapodóban van. A dánok magassága az utolsó félszázad alatt átlag 3.69 cm.-rel, a svédeké és norvégeké 2 cm.-rel növekedett. Tapasztalható ez Angliában és valószínűleg a többi népek közt is, és például a francia asszonyok magassága az utolsó nyolczvan év alatt 3 cm.-rel gyarapodott. A francia férfiakat nem említette HANSEN, akikről, úgy tudom, a sorozás az ellenkezőt mutatta. Olyan országokban, ahol általános védkötelezettség van, nem volna nehéz gazdag anyagot állítani össze.

D. F. WEEKS, aki DAVEXPORTAL a Cold Spring Harbor-ban létesített CAKNEGIE-féle kísérleti fejlődéstani telepen dolgozik, egy szomorúan érdekes előadásban számolt be a nyavalyatörés átörökléséről. Nagy statisztikai anyagot s igen érdekes és a kiállításban kifüggesztett családfákat mutatott be terhelt családokról s a mendeli törvény alapján mutatta meg, hogy ugyanazon ősköztől leszármazó családok egészséges, vagy egészségtelen házasság folytán miképpen válhatnak teljesen egészséges, vagy terhelt családokká. PUNNETT, cambridgei tanár szintén a mendeli törvény jelentkezéséről szolt, a haj és szem színének és a gyöngelméjúségnek öröklésében. Az olasz MARRO a szülők korának befolyásáról szolt a gyermekek szellemi tehetségére, de ez a kérdés még további tapasztalatokra vár.

Ezek az élettudományi előadások nem igen adtak alkalmat vitára, mert vizsgálatok eredményéről számoltak be, amelyeket nem igen lehetett kétségbe vonni. Áttérek most azokra az előadásokra, amelyek a társas ember életének olyan jelenségeivel foglalkoztak, amelyek a faj egészségügy körébe tartoznak.

A vérbaj (lues, siphilis) és alkohol hatásával az egyénre többen foglalkoztak, HALLOPEAU, MJÖEN, MAGNAK, FILASSIER, de e kérdés, sajnos, eléggé ismerős nálunk is, a védekezés módjával és nehézségeivel is tisztában vagyunk. Ujat tőlük sem hallottunk.

Érdekesebbek voltak azok az előadások, amelyek a faj egészségügy és társadalomtan csoportban kerültek elének.

PLÖTZ ismertette röviden a neo-malthusianismust s e kérdés körül támadt az első nagyobb vita. DRYSDALE főlemlítette, hogy amióta BRADLAUGH és Mrs. BESANT a családtagok számának megszorítását prédikálták, harmincz év alatt Angliában körülbelül 20 millióval kevesebb gyermek jött a világra, mint kellett volna az előbbi időkhöz képest. Miss REES az anyák érdekében szolt, mert a művelődés mai fokán lehetetlennek tartja, hogy egy asszony 6-8 – 10 gyermek szülésével és fölnevelésével tölthesse el egész fiatalságát. LUCIEN MARCH

a gazdasági viszonyok javítását tartja egyetlen orvosszernek. PLÖTZ zárószavában figyelmeztetett a sárga fajok állandó szaporaságára s a fehéreket ez oldalról fenyegető veszélyre.

E kérdés körébe illett F. HOFFMANN amerikai statisztikus előadása, aki elmondta, hogy Rhode Island állam lakóinak ma már csak fele a régi protestáns angol nép, a többi mindenféle új bevándorló. A régi, jómódú, angol családok szaporasága az utóbbi években nagyon lehanyaglott, ellenben a szláv, ír, latin bevándorló annál több gyermekű. Vallás szerint pl. ami körülbelül fedi a fenti ellentétet, a protestáns nőknek 72%-a feleség és 27%-a gyermektelen, a katolikusok között 80% férjes és 19% gyermektelen, a zsidók között 88% feleség és 12.70 gyermektelen. Ez az állapot, mondta az előadó, a legkárosabb hatással lehet a nemzeti életre és jellemre; ha a jobblétben levő amerikai osztályok nem ismerik föl kötelességüket, hogy szaporodjanak, nincs mód, hogy azok a brit ideálok és intézmények fennmaradjanak, amelyek e földet kedvessé teszik nekünk.« MURRAY LESLIE szerint teljesen hasonló a helyzet London East-Endjében, ahol a szaporakül-földi bevándorlók lassankint teljesen elnyomják az angol bennlakót.

Egyik legérdekesebb előadás volt a LUCIEN MARCHE a házasságok termékenységéről foglalkozások szerint vizsgálva. Bő statisztikai adatait nem közölhetem, csupán eredményeit és következtetéseit. Adatai szerint legtermékenyebbek a halászok, tengerészek és ipari munkások, legterméketlenebb a vagyonos osztály, a magánzó. E két véglet közé sorakoznak a többi foglalkozások. Legnagyobb a születések száma ipari központokban, legkisebb vidéki városokban. A munkások között azok a legtermékenyebbek, akiknek legkisebb a fizetése, legkevésbé állandó a munkája és legkisebb képzettséget követel. Végső következtetése ez: A család termékenységét nem annyira az emelkedés után való vágy, mint a súlyedéstől való félelem irányítja s e félelem összefügg azzal a fölfogással, hogy a gyermek baj, nehézség, aminek viszont oka az a folyton növekvő teher, amit állam és társadalom ró a polgárra.

E jelenséggel szemben egy igen fontos dologra figyelmeztet MARCH: valamely társadalmi osztály jövedelmének emelése nem fog föltétlenül orvosságot képezni a születések csökkenése ellen, sőt ronthatja a helyzetet, mert tény az, hogy az anyagi jólét arányában csökken a gyermekek száma. A gyermekek számának arányában nyújtott gazdasági előny volna csak az, ami szaporaságra ösztönözhet.

A fennebbieket azok a jelenségek, amelyekkel szemben a fajegészségtan hivatása segítséget nyújtani. Mit kell és mit lehet tenni?

QUERTON, brüsszeli tanár, a »fajegészségügy gyakorlati

szervezéséről« szólva, három irányt jelöl meg: 1. az öröklődés törvényeinek tanulmányozása; 2. az okoknak a tanulmányozása, amelyek a faj fejlődésére befolyással vannak és tudományosan ellenőrizhetők; 3. társadalmi intézmények szervezése a faj nemesítése érdekében.

E kérdés tárgyalása alkalmával SALEEBY, aki talán a legnagyobb munkásságot fejtette ki eddig e téren, a fajegészségtant a következő rendszerbe foglalta:

1. Közvetlen:

a) rendelkező (positivus): közvélemény nevelése, anyaságra való nevelés, stb.

b) tiltó (negativus): alkohol, bujakor, ólommérgezés stb. elleni védekezés.

c) megelőző (praeventivus): elkülönítés, magtalanítás, stb.

2. Közvetett:

a) születés előtti (antenatalis): nemzéstől születésig.

b) születés utáni (postnatalis): születéstől ivari érettség utánig.

A gyakorlati módozatok közül egy délelőttöt az iskoia szerepének tárgyalása foglalt el, t. i. az angol és amerikai iskoláé, amelyben a sportoknak, testgyakorlatoknak oly nagy szerepe van. Az előadásokon végig vonult prof. SMITHNEK az a jó humorú megjegyzése, hogy inkább szeretné, ha apja egy erőteljes tolvaj, mint egy hektikus püspök lenne. A cél az, hogy ne neveljünk nyomorult egészségű tudósokat, inkább kevésbé tudományos athletákat.

DAVENPORT, a cold spring harbor-i intézet igazgatója, a házasságról beszélt s kimutatta, hogy, a mendeli átöröklést tartva szem előtt, a rokonok között való házasság tulajdonképpen csupán abból a szempontból hátrányos, hogy a közös elődöktől leszármazottak valószínűbben vannak hasonló hibákkal terhelve, ami az utódokban fokozottabban léphet föl. Unokatestvérek házassága csupán ebből a szempontból bírálható meg; nem lehet ellene föltétlen kifogást emelni s ha teljes bizonyossággal meg lehet állapítani, hogy hibátlan ősektől származnak, nincs miért meggátolni a házasságot. Arra figyelmeztet DAVENPORT, hogy a házasságkötés akadályait ne jogi vagy társadalmi szempontból nézzük, hanem élettudományi okokkal indokoljuk. Hülyék nem azért nem köthetnek házasságot, mert nem köthetnek érvényes szerződést; visszaeső dologtalanok (chronicus pauper), mert nem bírják eltartani családjukat, hanem azért, mert nem kívánatos utódokat hoznak létre. Az élettudományi szempontokat kell belevinni a törvényhozásba.

A legnagyobb vitát a BLEEKER VAN WAGEXEX előadása

keltette, aki néhány amerikai államnak az elfajultak és javíthatatlan bűnösök magtalanítására vonatkozó törvényeit ismertette. Ismertette a kérdés jogi részét, az orvosi kezelést és az esetek statisztikáját.¹⁾

Bár igen sokan szólottak mellette, nagyon sokan szenvedélyesen elleneztek. SIR JOHN MACDONELL büntetőjogi szempontból ítélte el, meri; a bűnösöket a társadalom csinálja s nem bizonyos, hogy e hajlam átöröklődik. A büntetés is súlyos, szégyenletesebb a halálnál. Egy hölgy vallási kétélyek miatt kifogásolta. HOUSSAY, párisi tanár, elvben helyeselte, de társadalmi szempontból voltak aggodalmai. Attól fél, hogy ez is csak a szegény osztályokkal szemben fog alkalmaztatni. Azt mondta: »A gazdag gazdagságánál fogva ma is mentes a legtöbb büntetés alul, lothat, csalhat büntetlenül, követhet el olyan bűnöket, amelyekért a szegény börtönnel fizet. A gazdag elfajult éppen úgy menekülni fog a magtalanítástól, mint minden más büntetéstől.« KRAPOTKIN herceg is szenvedélyesen kikelt ellene, mert ő is a társadalom bűnéül rója föl a bűnbe esőket: »Építsetek egészséges lakásokat, kövezétek ki az utcákat, adjatok jó ivó vizet, ne féljete a »socialismustól« s többre mentek, mint magtalanítással. És gondolkozzatok azon a kérdésen: ki az alkalmas az életre, a munkás, vagy a henye? A munkás asszony, aki tiz gyermeket szoptatott, vagy a dáma, aki képtelen anyai kötelességeit teljesíteni? Aki elfajultakat hoz világra palotákban, vagy elfajuitakat szül lebujokban?«

Azt hiszem, az olvasó e rövid kivonatokból is látja, hogy a kérdés tárgyalása meglehetősen szertefolyt és komoly bírálatra szorul.²⁾

¹⁾ Most került a kezembe egy német könyv, amely ezt a kérdést részletesen ismerteti, H. W. MAIER: Die nordamerikanische Gesetzgebung gegen die Vererbung von Verbrechen und Geistesstörung und deren Anwendung.

²⁾ Talán érdekelni fogja olvasóinkat, hogy az Egyesült Államokban tiz évvel ezelőtt egy társaság alakult a fejlődés és fajnemesítés törvényeinek tanulmányozására, »The American Breeders Association.« A társaságnak van egy osztálya, amely eugenikával foglalkozik: »The Eugenics Record Office«, amelynek székhelye Cold Spring Harborban van DAVENPORT igazgatása alatt. Ez az intézet igen értékes anyagot, statisztikát és táblázatokat küldött a kiállításra. Egy fali táblán le volt írva, hogy melyek azok a gondolatok, amelyek eugenikai szempontból figyelembe jöhetnek, hogy a nem kívánatos utódok létrejöttét meggátoljuk:

1. Elkülönítés.
2. Magtalanítás.
3. Házassági törvények megszorítása.
4. A közvélemény és a házassulandók fölvilágosítása.
5. Erőteljes egyedek házasságának előmozdítása.
6. Általában, a környezet javítása.
7. Többnejűség.
8. A halai borzalmának megszüntetése (euthanasia).

Ami egyéb. kérdéseket illet, KELLOGG a katonáskodás hatását ismertette fajegészségi szempontból. Érdekesek azok az adatai voltak, amelyek azt mutatták, hogy a nagy háborúk alatt született nemzedék két-három cm.-rel lesz alacsonyabb az átlagosnál és nagy háborúk alatt mindig pár százalékkal nagyobb a gyermekhalandóság. Részletesen ismertette, hogy a hadsereg minő melegágyai a különböző betegségeknek. Pld. Angliában: míg a sor alá kerülő ifjúságnak 10.000-éből 31 volt bujakoros, a sorkatonaság 10.000-éből 230 került kórházba ezzel a betegséggel, az indiai hadseregben 1000 bő (egyezerből) 537.

E megdöbrentő előadás ellen a cor.gressus néhány katona tagja szólalt föl, a német BARDELEBEN tábornok, MELLWILLE és WARDEN angol ezredek, de a számokat nehéz szóvirággal és nemzetieskédessel leczáfolni. Érdekesebb volt PIDDINGTOX, aki arra hívta föl a figyelmet, hogy magának a katonai életnek sincs meg az a fajnemesítő hatása, amit a tábornokok tulajdonítanak neki. A katonáknak rendszeren rossz és kevés a táplálkozása, túlságos és rendszertelen a testi megerőltetés, kevés a pihenés, az alvás és az évnék legalább egy részében egésztelen a lakás.

NICEFORO előadása ismert munkájának, (A szegény osztályok anthropológiája) rövid kivonata volt. Tudjuk, hogy ő arra az eredményre jut, hogy az alsó társadalmi osztályok tagjai hitványabbak a fölsőknél, alacsonyabbak, koponyájuk kerülete kisebb, kevésbé ellenálló, születési és halálozási arányuk nagyobb, korábban házasodnak, bizonyos bűnökre fogékonyabbak.

A fajegészségügynek és a történelemnek kapcsolatáról szól két előadás. A két WHETHAM, férj és feleség, az emberfajok terjedéséről és fejlődéséről beszélve, azt az ostoba és hazug fölfogást adta elő, hogy Európa és a nyugati művelődés mindent a szóke, kékszemű germánoknak köszön. A germán szellem nyilatkozik meg, keveredései által, délen, Itáliában éppen úgy mint Franciaországban és Angliában, vagy északon. Es az egész világ képének megváltozásától félnek, mert úgy látják, hogy korunk ipari, városi életére alkalmasabb közép-tengeri és alpesi faj ki fogja szorítani a germánt a vezetésből. WOODS azt fejtegette, hogy az emberiség történetét nem a

9. Neo-malthusianismus.

10. Laissez-faire.

E tétélek alatt kérdések álltak: A fentiek közül melyik orvosság volna alkalmazandó? Egy, kettő, több, vagy mindenik? Mik lehetnek a lennebbieknek a lehetőségei? Különbséget kell-e tenni a társadalmi osztályokra nézve a fentieket illetőleg? Egész társadalmi osztályokat kell-e tekintetbe venni, avagy egyedeket? Ezek és hasonló kérdések vetődhetnek föl s ezekre keresi a feleletet ez az intézet.

föld, az éghajlat, a környezet vezérelte és formálta, hanem egyes nagy emberek, született vezérek, akik tehetségeiket nagy őseiktől örökölték, a királyok és a nagy hadvezérek. Ez a CARLYLE-féle elavult heros-elmélet tudákos fölmelegítése.

Inkább érdekes elmefuttatás, mint komoly, tudományos munka benyomását tette MICHELE turini tanár előadása, aki azt fejtegette, hogy a korunkbeli demokratia, a pártélet kiválogatóan hat, a képes, az arravaló emelkedett ki, vezeti a tömeget. Ami persze gyakrabban nem igaz, mint igaz, – legálább a pártéletre.

E rövid ismertetésekből – meg sem említve mindent – látható, hogy a congressus gazdag volt tárgyban és csaknem kiegyenlíthetetlen, ellentétes nézetekben. Csak két dolgot akarok még felemlíteni. A congressus tagjainak igen nagy száma aggódva hallgatta azokat az előadásokat, amelyek a fajegészségügyi eszmék gyakorlati megvalósításáról szóltak. Hol vannak az életre alkalmasak, a kiválók és hogyan lehet őket kiválasztani? Hol a biztosíték, hogy nem fog igazságtalanság történni? Ez a nehéz kérdés. ACHILLE LORIÁNAK egy igen szép értekezését olvasták föl, amelyben erősen hangoztatja, hogy a testi és szellemi kiválóság nem esik egybe a gazdasági kiválósággal, vagyonnal és előkelőséggel. A mesterséges kiválasztásnál tehát erre nagyon kell ügyelni és ha valahol, úgy itt van szükség teljes pártatlanságra.

A másik dolog, amit örömmel halottunk, az volt, hogy többen kiemelték, hogy az eredmény csak akkor lesz tökéletes, ha ügyelünk arra, hogy a fajok minél gazdagabb különféleségben maradjanak fenn. Nem a nemzetek kipusztulása és a legerősebb faj világbirodalma az eszmény. Szükséges, – mondta MORSELLI, – hogy minden faj, minden nemzet, amelynek önálló jellege van s részt vesz az egyetemes művelődésben, őrizze meg saját népfaji sajátosságát. Az emberi fejlődésnek egyik, talán legfontosabb előmozdítója az emberi faj tagozottsága.¹⁾

Éppen egy heti ülés után, érdemes munkát végezve, oszlott el a congressus. Intéző bizottsága a jövő évben reg ja eldönteni, hogy a legközelebbi összejövetel Parisban, a agy San-Franciscoban legyen-e 1915-ben.

Szász Zsombor.

¹⁾ Az a gondolatkör, melynek igazságait élettudományi alapon, talán nemcsak nálunk – én hirdetem legelőször bizonyos köröknek hangos ellentmondásaival szemben. E gondolatkör szolgálatára alakult tudvalevőleg a Magyar Társadalomtudományi Egyesület.